

Furmann Imre

Be akarok kerülni a börtönbe...

A szabadságvesztés büntetést azóta alkalmazzák, amióta az ember önmaga számára is értékkel bír. Olyan értékkel, amelynek elvesztése hátrányos, megtartása előnyökkel jár. A szabadságvesztés büntetés lényege az, hogy megmutassa: ha ezt és ezt teszed, megfosztanak anyagi javaid élvezetétől, megfosztanak szerelmedtől, elvonnak attól, hogy mint bárki más, sétálj az utcán, beülj egy moziba, szeretkezz, ihass egy pohár jéghideg sört a Naptól felhevült strandon. Megfosztanak ágyadtól, pénzedtől, szokásaidtól. Kitépik kezedből könyveidet, füledből a zenét. Beosztják az idődet, megszabják, mikor, mit csinálj, és éjszakánként szerelmed lélegzése helyett kemény horkolásokkal alszol el. De ez a felsorolás csak azzal szemben érvényes, akinek személyisége, cselekvése, anyagi javai, szerelme van. Akinek társadalmi létfeltételei hiányoznak, annak szabadsága sincs, s tőle elvonni - ami nincs - nyilván nem lehet. S ez független attól, hogy ezt az állapotot önmaga, vagy a körülmények rendezték így.

F. ötvenhárom éves. Tizennégy alkalommal volt már szabadságvesztésre ítélve, de legszívesebben azt írnam: melege, ételre ítélve. Katonatiszt volt még az ötvenes évek elején. Aztán jöttek a szesszel fűtött indulatok évei. Elsodorták mellőle feleségét, lányát, fiát. Igazolványa semmilyen sincs, mint ahogy lakása sem. Váróterekben, gurítóra tolt vagonokban élt, éjszakázott, amíg szabadlábon volt. Amikor a fagy már csipkedni kezdett, jelentkezett. Reménykedve jelentette fel önmagát. Hat napon belül elftélték. Közveszélyes munkakerülés miatt kapott rendszerint pár hónapot. S ez így megy éveken át. F kijön, kevés pénzzel a zsebében. Nincs hova mennie. Az újrakezdéshez már túl öreg. A befejezéshez még fiatal.

T. ötvenhat éves, érettségizett, jól beszél még mindig angolul. Nem emlékszik már arra a pillanatra, amikor megindult a zuhanás. Élete ettől kezdve már sablonszerű. Asszony, gyerek kereket oldanak. Igazuk van? Nincs igazuk? T.-nek az első büntetés kitöltése után már nincs hova mennie. S ennek már harminc éve... Vérmomása kettőszáz, fogai kihulltak. Ki tudja hányadszor, bemegy ugyanabba a boltba, ahol rendszerint elkapják. Kezébe vesz egy csokimikulást, és araszolva elindul a kijárat felé. Hátra-hátranéz, feltűnően tartja az ellopott édességet, s már ott tart, hogy szól valamelyik eladónak, amikor végre "tetten érik". T. boldog. A tárgyaláson megbánó arcot vág, de megütné a guta, ha felmentenék.

P. ötvennyolc éves. Januárban szabadult, tizennyolcadik alkalommal immár. A börtönben felruházták, télikabátot is kapott. Elindult, négy felnőtt fia közül egy-nél csak talál egy meleg zugot, ahol meghúzhatja magát, mint macskák a tűzhely alatt, de tévedett. Bátoratlan kopogtatására még csak az orrát se dugta ki senki sem. Hideg van. Január. A rabkeresmény három napig tartott. Lépcsőház, híd alja ágyazott neki éjszakánként, és mellébújt, mint egy hű feleség, a literes almabor. Két deci pálinkát és húsz deka sült halat lopott. Nagyfára kérte magát, ahol két évig fűtőként foglalkoztatták.

V. és V.-né lopásért állnak a bíróság előtt. Deszkát loptak, lakást akartak építeni. A régi kicsi is, hideg is, magyarázza V.. Nem ez az első esetük, de úgy látszik, a bíró most az egyszer megbocsát. Utolsó kérdésként azt firtatja, milyen a régi lakás. A régi lakás egy fóliasátor, mint az a magyarázatból kiderül. Ebben él V. negyedmagával. A legnagyobb gyerek hat éves, a legkisebb másfél. Az ítélet nem lehet kétséges. A börtön kőből van, van benne központi fűtés és hideg-meleg víz is. A gyerekek állami gondozásba kerülnek, ruhát kapnak, és védett helyen lesznek. Egyszerű ez, mint a matematikai képlet.

L. szakképzett ápoló. Harmincnégy éves, sunyi tekintetű férfi. Négyeszer ítélték már el, mindig jelentéktelen értékű lopások miatt. Mikor legutóbbi büntetését kitöltötte, kiszabadult, otthon nem talált senkit. Se az asszonyt, se a két gyereket. Anyját a szegény a föld alá kergette, mfg ő odabent volt. A nappalok még csak elviselhetők, de az éjszaka hangokkal van tele. Kell a rum, a bor, a sör, sohase kellett jobban. Egy éjszaka abba a lépcsőházba tért be inni, ahol az anyja élt. Véletlen volt, részegen ment. Amikor észrevette, hogy hol van, belecsapott az ajtó üveges részébe. Megint börtönbe került, mert egy ajtó üvegének nyilvános helyen törendő bezúzása a garázdaság és a rongálás halmozott vétségeit valósítja meg.

Zs. huszonnyolc éves, szégyellős tekintetű lány. Tizen vannak testérek, ki erre, ki arra kóborol. A szabad levegő rendszeren még át sem járta a tüdejét, amikor újra visszakerült. Egyedül volt, amikor szabadult. Nincs hova menni, nincs kihez szólni. Nem tudja Zs, mi az, hogy munka, még soha sem dolgozott, munkahelye nem volt. Kisegítő iskolába járt, annak a négy osztályát is csak nehezen végezte el. Ismeri a pénzt, a nevet is le tudja írni, de kinek kell, hova kell egy analfabéta cigánylány? Négy napig bolyong, lépcsőházakban alszik. Kékül a hidegtől, amikor végre leszólják. Itatják, etetik, és ő ezért a testével fizet. Olyan megalázó a sok idegen ágy, hevenyészett vacok. Megjelenik előtte álmában a női börtön zárkája, saját ágya. A szeme nem bánja, amikor kihirdetik az ítéletet. Üzletszerű kéjelgésért egy évig saját ágyat kapott.

K. ide-oda tekingető, jóképű fiú. Pillanatokig néz csak az ember szemébe, majd elkapja tekintetét, maga elé néz, majd újra jobbra és balra pislog. Nem iszik, nem dohányzik. Huszonhat éves. Eredeti szakmája hegesztő, de annyit töltött már börtönben, hogy egy egyszerű varrat elkészítését sem lehetne már rábízni. Többszörös visszaeső. A büntető törvénykönyv szerint többszörös visszaeső az, akit az újabb bűncselekmény elkövetése előtt legalább két alkalommal már szabadságvesztésre ítélték, és utolsó büntetésük kitöltése óta még három év nem telt el. Ilyen elkövetőkkel szemben nő a büntetés mértéke, apró-cseprő lopás is éveket jelenthet, de legalábbis több hónapot. Többszörös visszaeső - humánus, reménykedő kifejezés -, nyugodtan végleges visszaesőknek is lehetne őket nevezni. Rájuk már a legtöbb esetben csak aktaként számíthat az igazságszolgáltatás. Újra és újra, embertől-emberig kutatják azokat az okokat, amelyek a bűnözéshez, különösen az állandó bűnözéshez vezetnek. Ha nem is döntő okként, de minden esetre egyik meghatározóként a családi és emberi kapcsolatok hiányát lehet megjelölni. Fontos ok még a lakáshiány is, bár ez az előző okokhoz képest nem játszik akkora szerepet a visszaesésben. Amikor kijöttem, mondja K., nyár volt, meleg, száraz nyár, felüdülés volt a szabadban éjszakázni. Anyám újra férjhez ment, amíg én börtönben voltam.

tőnben voltam, és elköltözött ahhoz az emberhez. A lakásunkban a húgom lakik a férjével és a három gyerekkel. Mindnyájan becsületes emberek. Lakhattam volna velük, egy szóval sem mondták, hogy ne menjek oda, csak... A szakmámat már elfelejtettem, beálltam szenet, fát pakolni, alkalmiban. Volt olyan nap, hogy nyolcszáz forintot is megkerestem. Estéknként beültem egy-egy presszóba, húztam a napot, minél tovább tartson, minél hosszabb legyen. Ha hozzám ültek, vagy én ültem le valakihez, már volt társaságom. S én fizettem mindenkinek. Én nem iszom szeszt, de az ital barátokat szerzett, szállást adtak, megosztották velem a kajájukat. Egy idő elteltével állandó társaságom lett. Hasonszőrűek mint én, egy sem akadt közöttünk, aki "tisztá" volna. Az egyik este hívtak, és én minden ellenszó nélkül mentem. Tudtam, hogy hova megyünk, de nem érdekelt. Két hétig hétvégi házakat törünk fel. A lopott cuccokból nem kértem semmit. Rengeteg kalandfilmet láttam már életemben. Azokban a főhőst az utolsó pillanatban mindig megmentik a haláltól. Vagy ellövik az akasztófa kötelét, vagy levágják, de a főhős mindig megmenekül. Nekem is egy ilyen láthatatlan kéz kellene. Tudom, vannak hivatásos és nem hivatásos pártfogók, akiknek pontosan ez a feladata, meg vannak munkahelyek is, ahol munkásszállást is kaphatok. De nincs olyan hely, ahol lelkierőt kaphatok, önbizalmat. Pedig belőlem, belőlünk pontosan ez hiányzik. A változtatás képessége. A gyökerekig lenyúló változtatásé.

I. büntetlen előéletű, illetve annak tekintendő. Pár évvel ezelőtt egy csekély értékű lopásért pénzbüntetésre ítélték. Jóképű, filmszínész kinézésű fiú. Nős, két kiskorú gyermeke van. Anyósánál éltek, havi ezer forintot dobtak a közösbe. A többit felélték. I. betanított lakatos, huszonhét éves. Sokat mosolyog. Nem kihívóan, nem szemtelenül, hanem ahogy a kölcsönkérő mosolyog az uzorásra. Akár hiszi - kezdi a mondókáját -, akár nem hiszi, örülök, hogy végre itt vagyok. Hányszor aludtam ruhástól az utóbbi napokban, várva, hogy jönnek értem. Én be akartam kerülni a börtönbe. Három év feszültsége folyt ki a könnyeimmel az első fogdabeli éjszakán. Többször előfordult velem otthon, hogy felöltöztem, becsomagoltam és elindultam a rendőrségre, hogy feladom magam. Az utolsó pillanatban mindig meggondoltam. Hazaballagtam, levetkőztem, odabújtam a feleségem meleg testéhez, és átvirrasztottam az egész éjszakát. A nappalok gyorsan teltek, de az éjszakáktól rettegettem. Három éve kezdtem, egy pitiáner lopással. Fizetésnap előtt voltunk, otthon szikrázott a levegő. Anyósom szidta a feleségemet, hogy nem tudja beosztani a pénzt, pedig a nyakán élősködünk, még sincs félretett pénzünk. Ki-osontam a lakásból, és csak úgy, minden különösebb cél nélkül, sétálni kezdtem. Megálltam egy-egy kirakat előtt, de gyorsan tovább is mentem, mert úgy éreztem, az áruk gúnyolódnak velem. Nem messze a lakásunktól van egy fűszerbolt, aznap éjjel oda törtem be. Nem tudom, hogy történt, alig emlékszem valamire. Másnap néztem csak meg az ellopott dolgokat, csokoládét, italt meg cigarettát hoztam el. Nem buktam le, és a többi betörés már szinte magától jött. Két év után - akkor egy iskolát törtem fel - megrémültem. Visszagondoltam az elmúlt évekre, és remegni kezdtem. Elmenőben felgyújtottam az épületet. Azután mindent felgyújtottam, ahová betörtem. Még szerencse, hogy a negyedik ilyen eset után elkaptak. Most nyugodt vagyok. A zárkatársak azzal biztatnak, hogy a családom kitagad, a feleségem majd összeáll valakivel, meg ilyesmiket mondogatnak. Nem tudom, hogy

lesz, de ez most nem is érdekel. Sokszor álmodok a felgyújtott épületekről. Izzadok ilyenkor, süt a takaróm, olvadni érzem a vaságy lábait. Mi ez ahhoz képest, hogy magára marad az ember...

Z. huszonnyolc éves, nyolcszor volt idáig már büntetve, csalásért és sikkasztásért. Gimnáziumi érettségije van, és eddig tizenhat munkahelyen fordult meg rövidebb-hosszabb ideig. Már amikor nem volt börtönben. Engem a gyors felfogóképességem vitt a börtönbe, kezdi az életrajzát. Rossz helyre születtem, szüleim olyan szegények voltak, hogy fizetés előtt rendszeresen kölcsön kellett kérnünk. Állandóan engem küldözgettek a szomszédba cukorért, ecetért. S ez már 1968-ban volt. A környékünkön sokan tollasodtak, új, hatalmas hodály-házakat építettek, autót vettek, én meg fizetés előtt feltettem a fapofát, és mentem a szomszédokhoz ezt-azt kölcsönkérni. A gimnáziumot estin végeztem el, pedig az általánosban jeles tanuló voltam. Na mindegy, mondtam magamban, ide születtem, nem várhatok senkitől segítséget, egyedül vagyok. Dolgozni kezdtem, kőművesek mellett cúlágerkedtem. A pénzt, amit hivatalosan kerestem, mind egy fillérig haza kellett adni. Hétvégeken egy-egy mester elvitt maszekolni, amit ott kerestem, az volt az enyém. Egy kis idő múlva elköltöztem otthonról, szállóra kerültem. Estéknként menekültem a rosszagú emberektől, eljárta szórakozni, sokszor csak hajnalban csámborogtam vissza a munkásszállóra. Mint az elején már mondtam, engem a gyors felfogóképességem vitt a börtönbe. Elég hamar rájöttem ugyanis, hogy itt én tisztességes munkával akkor sem jutok ötről a hatra, ha belegebdek. Hogy annyi az esélyem, mint Szálasinak volt a Népbíróóság előtt arra, hogy felmentik. Azt is láttam, hogy a tollasodók miként jutnak pénzhez. Nem vagyok sem főorvos-csemete, sem kádergyerek, és nem vagyok hajlandó hülyére sem dolgozni magam, így hát a felemelkedés egyetlen útja, ha ugyanúgy csalog, lopok, sikkasztok, mint a többiek. Mert nekem ne magyarázza senki, hogy az emeletes villák tisztességes úton épülnek. Garantálom, hogyha a becsületnek kellene tartani a falakat, úgy nézne ki az ország, mint Hiroshima az atomtámadás után. Először csak apróban kezdtem, mint amatőr kártyások az ultimót. Letegeztem a munkahelyemen két köteg pvc-csővet és sikerült is azokat rövid idő alatt elpasszolni. A kutya se kereste a lába kélt anyagot. Később, hogy raktáros lettem, már minden ment a maga útján. Egyszer lejött a raktárba a diri titkárője, tíz darab káddugót kért. Kérdeztem, hol az utalvány, nevet, azt mondja, normális maga? Rendben, mondom, minden úgy van, ahogy elképzeltém. De ekkor már nagyban csináltam. Ez lett a vesztém is. Na nem az, hogy nagyban csináltam, hanem az, hogy kicsiként csináltam nagyban. Egy évig sztomóztam a radiátorokat, vízcsapokat, miegymást, amíg lebuktam. A rendőrségen hiába emlegettem a káddugókat, oda se figyeltek. De amíg szabadlábban voltam, kétszer is leutaztam a Balatonra, s ha beültem valahova, nem kellett az asztal alatt számolgatnom, hogy jut-e még erre vagy arra. A börtönben élmunkás voltam, elég szép summával szabadultam. Felkerestem néhány vállalatot, de mindenütt csak fintorogtak, amikor megtudták, honnan jöttem. Sehová sem akartak felvenni. Ez azért nem keserített el nagyon. Véglegessé vált bennem az az elhatározás, hogy "tisztességtelenül" fogok élni. Tisztességtelenül, de jól. Meggyőződésemmel, hogyha beállnék a sorba /megnőszülnék, lakásra várnék, bútorra gyűjtögetnék/, tíz évig még egy bambit sem engedhetnék meg magamnak. Buktam már

le lakások üzérkedésével, használt autók kereskedésével, vállaltam redőnykészítést, felvettem az előleget, többet se láttak, csak a tárgyaláson a megrendelők, de amíg kint voltam, jól éltem. Tudom, aljas dolog más bőréből élni. De csak én élek mások becsapásából? Hivatalosan nem csapják be őket? Nem vagyok elvetemült. Abban a pillanatban megváltozok, "becsületes" dolgozó leszek, amint megéri annak lenni. De addig... még bűnösnek sem érzem magam.

L. szabadulása után megkeresett. Tudtam, hogy semmi oka az öröme, de megdöbbenett elkeseredett arca. Nagy sokára közölte, hogy REF alá helyezték, moccanni se tud. Tudom, hogy a REF egy borzalmas intézmény. Azokkal szemben alkalmazzák, akikre valamilyen oknál fogva a rendőrségnek fokozottabban kell figyelnie. A REF alá helyezett reggel héttől este hétig tartózkodhat csak az utcán, szórakozóhelyeket nem látogathat, lakásán bármikor, éjszaka is ellenőrizhetik a rendőrök. Ha az előírt szabályokat megszegi, elzárással sújtják. L.-nek nagy problémát jelent a REF. Röviddel szabadulása után álláshoz jutott az egyik kórházban, szakmájában, elmeosztályi ápolóként alkalmazták. Három műszakban dolgozik, tehát eleve kizárt, hogy éjszaka mindig a lakásán lehessen. Főnökei, munkatársai megszerették, és ő meg is tett mindent, hogy még jobban megbízzanak benne. Ha valakit helyettesíteni kellett, ő volt az első, aki jelentkezett, és ő volt az is, aki zokszó nélkül végigdolgozott hetvenkét órát, ha valaki nem jött be dolgozni. Egy hónappal szabadulása után behívták a városi rendőrkapitányságra, és a kezébe nyomták a rendőrhatalom felügyeletét elrendelő határozatot. L. magyarázta a rendőröknek, hogy ez olyan, mintha újra elítélnék, de magyarázhatott, oda se figyeltek. L. már négyszer volt büntetve, ezzel az intézkedéssel megakadályozhatják, hogy újabb bűncselekményt kövessen el, magyarázta, hajtogatta a rendőrtiszt. L. este már nem ment be dolgozni. Ha a rendőrség a munkahelyén ellenőrzi, úgymint felmondják vele az állását. L. vagyoni bűncselekményeket követett el, a kórházban sok a vagyoni érték, tiszta sor. Most azért keresett meg, hogy segítsen rajta. Segítenék, de olyan kicsi a jogköröm, hogy ilyen ügy elintézéséhez nem elegendő. Néhány erőtlén telefonon, semmi. L. legalább annyira ismeri a REF szabályait, mint én. Tudja, hogy automatikusan mentesül alóla, ha olyan bűncselekményt követ el, amelyért egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélik. Hallgunk mindketten, szívjuk a cigarettát, ugyanarra gondolunk. Észre se veszem, amikor L. kimegy a szobából.

S. rutinos versenyző. Apja rendőr volt, már nyugdíjas, de, társadalmi aktívaként ma is segíti a rendőrség munkáját. S.-nek életeleme valamit elkövetni. Az általános iskola nyolc osztályát végezte csak el, nem tanult tovább, pedig éles észjárású, jó értelemben vett vagány fiú. Játékos. Mindig, mindenütt játszik. Imád nyerni, s nyereségként könyveli el azt is, ha nem vesz teljesen. Legutóbb, amikor elítélték, mosolygott a bajsza alatt, pedig éveket kapott. Kifelé menet a tárgyalóból nem bírtam megállni, hogy meg ne kérdezzem, minek örül. Csak a feléért ülök, súgta, a többi homályban maradt. Őneki így is megéri. Többször volt alkalmam vele hosszasan elbeszélgetni, ilyenkor mindig azt fejtegette, hogy neki ez az egyetlen esélye. Vagy bejön a buli, vagy nem. A nyolcvanas évek elején S. fejest ugrott a gmk-k világába, azok zavaros vizébe. Korlátokat festettek, erkélyeket tisztogattak, csüngtek a tízemeletes bérházak oldalán, S. igen jól érezte magát, éjszakán-

ként szórta a pénzt. Valamit machinált a személyi igazolványával, ezért megint lecsukták. Beszélgetésünkkor megpróbáltam befolyásolni, jó irányba terelni, de bevallom, semmi meggyőzőt nem tudtam neki mondani. Mert mit is ajánlhattam neki én, aki szintén egyik napról a másikra élek. Milyen meggyőződéssel beszélhet az, akinek hónap végén már annyi pénze sincs, hogy a villanyszámlát kifizesse, mit mondhat az, aki valóban kezdi úgy érezni, hogy Magyarországon kívül nincs élet. Játsszál csak S., mondtam volna neki legszívesebben, hátha nyersz egyszer, így talán nyerhetsz valamikor.

Józsikával mostanában sűrűn találkozom. Az első két alkalommal vele volt az öccse is, most nélküle kísérik be hozzám a rendőrök. Józsika cingár, alacsony, korán vénülő fajta fiúcska. Hármásban, olykor négyesben élnek szoba-konyhás lakásukban. Józsika már vagy tíz éve nem volt a szobában, ott édesanyja lakik mindenkori, sűrűn váltott élettársaival. Józsika az általános iskola nyolc osztályát végül is tíz év alatt elvégezte, de írni-olvasni alig tud. A nevét is percekig rója a jegyzőkönyv alá. Az apját alig ismerte, inkább csak fantáziál, amikor róla mesél. Nagynak képzei és bajszosnak. Anyját nem szereti, nem is akar beszélni róla, kitér a válasz elől. Józsika tizenöt éves. Motorral kezdte, az öccsével egy utcabeli gyerek motorját lopták el, de estére már mindketten kézrekerültek. Próbára bocsátották őket, előírva azt, hogy este hét óra után kötelesek odahaza tartózkodni. De hol, kérdezte Józsika, választ azonban nem kapott, mindenki az aktájában talált valami hirtelen megnézni valót. Néhány hónap múlva egy Moszkvicst kötöttek el, nagy szakértelemmel vezetgették két napig, amikor elfogyott a benzin, a kocsit egy erdei úton a sorsára hagyták, de két perc múlva már felszedte őket egy cirkáló rendőrautó. Meghosszabbították a próbájukat. Józsika tegnapelőtt éjjel egy pótkocsis IFA teherautót csappintott meg. Túl hosszúnak találta azonban, ezért folytonos rángatással a pótkocsit leszakította. Mindezt az egyik legforgalmasabb belvárosi út kellős közepén. Józsika most igen csendben van, sunyít. Alig-alig, félmondatokkal válaszol a kérdésekre. Nem érdeklí, hogy most már börtönbe kerül. Az apjáról kérdezem, de csak tompán, ímmel-ámmal felelget. Mi lesz belőled, Józsika, kérdezem inkább már csak rutinból, fáradt vagyok. Buszsofőr, sziszegi, csuklós buszos.

Karcsi beszél, beszél, meséli a történeteket, mikor hol, kivel, honnan, mit lopott el. Élmenybeszámolót tart. Ezt megelőzően már javítóintézeti nevelésre ítélték, onnan megszökött, s negyvenkét rendbeli lopást követett el röpké négy nap alatt. Karcsi okos fiú. Tudja nagyon jól, hogy korára tekintettel /15 éves most/ ezekért a lopásokért nem kap többet tíz hónapi, fiatalkorúak fogházában letöltendő szabadságvesztésnél. És ez mégsem három év. Eddig tartana ugyanis a javítóintézeti nevelés. Egyszerű ez, csak számolni kell. Nem is lehet mást tenni, lopni kell, előbb utóbb csak börtönre ítélik az embert. Karcsi besurranó volt. Idős emberekhez osont be különböző trükkökkel, és ellopott mindent, amit el tudott vinni, de főleg pénzt és igazolványokat. A házkutatás során a lakásukon harminckét különféle igazolványt találtak a rendőrök. A lopott pénzből cukrot, csokoládét, kenyeret vásárolt a testvéreinek, de nem feledkezett el szüleiről sem, nekik pálinkát meg bort cipelt haza. Karcsi négy osztályt végzett csak el, de a pénzt súlyáról is meg tudja számolni. Most mesél, regél, kiszínezi a saját bűneit, még könnyezik is, ami-

kor az idős emberekről beszél. Elég Karcsi, akasztom meg a sfránkozási zuhanyagot, mi lesz belőled, arra felelj! Elgondolkozik, vagy csak úgy tesz, mintha gondolkozna, sokáig nem válaszol. Nem is tud értelmesen válaszolni. Most már védtelen, kiszolgáltatott. Pillanatnyi célját elérte, börtönbe kerül, hogy később mi lesz, az most még nem fontos, nem érdekes.

Katalin állandóan nevet. Olyan természetesen adja elő az ocsmányabbnál ocsmányabb történeteket, hogy undorodhatnék is, ha közben nem nevetne, gyermekien, tisztán, ártatlanul. Ha nem beszél, ha magába roskadva hallgat, a szeme akkor is nevet. Kár, hogy nem látni jól a szemét, a haja egészen belelóg, úgy van fésülve. Nem zavar a hajad, kérdezem tőle, erre szabaddá teszi homlokát, elsimítja onnan a hajfürtöket és tartja a kezével. Most megtudom a furcsa frizura titkát. Katalin homlokára egy kereszt van tetoválva. Még három éve, a gyiviben tetoválták oda, most már szégyelli, ezért a furcsa viselet. Katalint néhány hete ideiglenesen bocsátották el a nevelőintézetből, ahová kisebb lopások és csavargás miatt került. Elbocsátása előtt munkahelyet szereztek neki, a fonodába kellett járni, pártfogót is rendeltek részére, de valahogy nem jött össze semmi. A lánynevelőben volt egy tanármű, meséli, aki megígérte, hogy óvónőt csinál belőle. Nem találtak azonban olyan óvodát, ahol alkalmaztak volna egy tizenhat éves, tetovált homlokú intézetis lányt. Szüleit soha nem ismerte, születésétől kezdve állami gondozott. Elbocsátása után is a gyermek- és ifjúságvédő intézetbe ment vissza, onnan járt dolgozni. A gyivi egy félig nyitott, félig zárt intézet, ahol összezárva tartanak ártatlant, bűnöst, gyermekkorút, fiatakorút egyaránt. Katalin nagyon szeret olvasni. Főleg meséskönyveket. Éjszakánként magára húzta a paplant, sátrat csinált belőle, s képzeletben eljátszotta, hogy óvónő és mesélt, az olvasott meséket szóról-szóra elmesélte, eljátszotta a képzeletbeli óvoda képzeletbeli gyerekeinek. Néha megpróbált a valóságban is játszani, nevelni. Átment a kicsikhez, de így, a valóságban nem volt az igazi. Jöttek-mentek, mászkáltak ki-be a gyerekek, a nagyobb fiúk meg csúfolódtak, anyunak csúfolták. A munkahelyén meg lesték minden mozdulatát. Nem azért, hogy mindene meglegyen, hanem, hogy nehogy ellopjon valamit. Katalinnak túl zavaros, túl szétfolyó volt ez a világ. A nevelőintézeti rend egy idő után hiányozni kezdett neki. Egyre erősebben ért meg benne az elhatározás: visszakerülni. Vissza oda, ahol nincs magára utalva az ember, hol az ébresztőnek, a lefekvésnek, az evésnek, a tanulásnak és munkának, a pihenésnek, a szórakozásnak rendje, pontosan ismétlődő rendje van. Vissza oda, ahol nem kell gondolkozni, nem kell azon tölni az embernek a fejét, hogy mit reggelizzen, mit ebédeljen, milyen filmet nézzen meg, mert helyette valakik mindent kitalálnak, megterveznek, megszerveznek, neki csak bele kell ülni a készbe, s engedni, hogy vigye az idő sodrása, napról-napra. Katalin két hétig csavargott a városban, szórakozóhelyekre járt, ivott és lefeküdt mindenkivel, aki hívta. Két hét után besétált a rendőrségre és kérte, hogy rendeljék el a javítóintézeti nevelés folytatását. A bíró szemrebbenés nélkül tett eleget a kérésnek. Katalin a bíróság folyosóján a gyivi nevelőjétől átvette a vonatjegyet és a kísérő papírt. Egyedül, kísérő nélkül engedték útjára. Biztosak voltak abban, hogy ő megérkezik.

Piri és Laci testvérek. Piri kilenc, Laci hét éves; új ruhában feszítenek, kimosakodva, kifésülködve. Amikor néhány nappal ezelőtt bevitték őket a rendőrök a

gyivibe, azonnal orvost kellett hozzájuk hívni, mindketten szederjes szájjal dide-regtek, csurom víz volt a két gyerek. Most nyugodtak, bár kicsit megszeppenve beszélnek, mesélnek. Kurta, tőmondatokban válaszolnak, de rövid egy óra alatt ki-rajzolódik iszonyú és ocsmány gyerekkoruk.

- Szereted apukádat?

Piri: Nem.

- Miért?

Piri: Mert részeges és vert minket. Anyut is, meg Lacit is.

- Mivel vert?

Piri: Szíjjal meg kézzel.

- Anyukádat szereted?

Piri: Nem.

- Miért?

Piri: Mert ő is ivott, és ő is vert minket.

- Miért nem szóltatok ilyenkor valakinek?

Piri: Féltünk.

- És miért nem szereted még őket?

Piri: Ocsmányok.

- Miért?

Piri: Mindig előttünk basztak, amikor részegek voltak.

Mikor ezt kimondja, elvörösödik, Laci kuncog, pedig a kislány ezt a szót olyan természetességgel mondta ki, hogy nem is volt feltűnő.

- Az iskolában a tanító néni tudta azt, miket művelnek a szüleid?

Piri: Nem.

- Miért nem szóltál neki?

Piri: Félttem.

Más adatokból tudom, hogy a gyerek egyszer elmondta ezeket az egyik ta-nítónak, másnap meghallgatták a szülőket, akik fel voltak háborodva, alattomos-nak, hazudósnak festették le Pirit, meg azt mondták, hogy dús a fantáziája a kis-lánynak, és megígérték, hogy nem engedik többet a tévét nézni, biztos onnan szed ilyeneket. A szülők azt is állították, hogy Piri odahaza rendszeresen lopkod a pén-zükből, de eddig azért nem szóltak, mert maguk akarták ezt lerendezni. Az iskolai beszélgetés után Piri másfél napig nem kapott otthon enni.

- Miért törtetek be a műszaki boltba?

Piri: Be akartunk kerülni.

- Hová?

Piri: Vagy az államiba, vagy a javítóba, vagy valahova.

"Elfogásukkor" találtak náluk egy rádiómagnót és tíz kazettát. Ekkor már két napja nem voltak otthon, alig ettek valamit. A szülők a rendőrség értesítése után szereztek tudomást a gyerekek hollétéről. Piriék apja művezető, anyjuk asszisztens. Pirivel és Lacival a pszichológus lerajzoltatta a szüleiket, a tanítóikat, az általuk ismert embereket. A rajzokon a felnőtteknek kutyához, rókához, med-véhez hasonlító arcuk volt.